

NAGY MIKLÓS KUND

Sánta Csaba derűs bronznépessége

Kulcsszavak: *Sánta Csaba; kispasztikák*

Induljunk ki egy olyan paradoxonból, amely több jeles erdélyi magyar szobrász munkásságának sikeres szakaszában jelentkezik döntékényszerrel járó jelenségként. Az történik, hogy miközben az alkotó következetesen halad előre a maga választotta és kitartó munkával mind járhatóbbá taposott úton, előbb-utóbb eljut egy pontig, ahol válaszüttal találja szembe magát. Teljesítménye, tehetsége, tudása, növekvő hírneve végre lehetővé teszi, hogy köztéri szoborpályázatokat nyerjen, ami nyilván elismerés, újabb előrelépés, és anyagilag sem megvetendő esély, mert a kedvező visszhangot keltő monumentális mű a további szoborállítók figyelmét se kerüli el, s az első ilyen megbízatást többnyire újabbak követik aztán. De ez hamarosan dilemma elé is állítja a szobrászt. Ugyanis a folyamat beindulta annyi elfoglaltsággal, idő és energia befektetéssel jár, hogy annak a pályaszakasznak a lezárulásához, jobbik esetben szüneteltetéséhez vezethet, amely a szobrász addigi alkotóművészetét a leginkább meghatározta és sikereit meghozta. Nehéz eldönteni, hogy mindehhez miképpen viszonyuljon, de az esetek többségében az új kihívás a győztes, mert bármennyire is ragaszkodna a maga tematikai és formai, pasztikai világához, a szobrász mégsem mondhat le arról a lehetőségről, hogy nevét, talentumát hosszú ideig fennmaradó, köztéren elhelyezett, sokak által látott és megbecsült szobrok, emlékművek örökítsék meg. Mifelénk azonban a műemlék szobrászatban a történelem olyan nagy hiátust teremtett, hogy a magyar vonatkozású köztéri alkotásokkal még mindig csak a lemaradásokat igyekeznek bepótolni, egyelőre általában a lemaradt közízlés elvárásaihoz igazodva. És a jelek szerint elég sokáig lesz még így, noha a rendszerváltás óta eltelt két évtizedben a honi szobrászok ilyen szerű feladatai ugyancsak felsűrűsödtek. Ennek következtében a kispasztika, amely kezdetben elérhetőbb, kézenfekvőbb a fiatalok számára, és a kísérletezések tekintetében is virágzó műfajjá vált, a modernebb szemléletű, szokatlanabb hangvételű művek sorozata tehát, amelyre a művész korábban feltette az életét, és a közönség nagy részének is ezzel nyerte el a tetszését, időhiány és az előbbieken jelzett fontosabb elfoglaltságok miatt háttérbe szorul. Akkor is, ha a monumentalitás jegyeit is magán viseli, vagyis igazán alkalmas lenne arra, hogy esztétikailag gazdagítsa, korszerű látványelemekkel színesítse városaink jellegtelenszürke arculatát.

Negyvenhat évesen a szovátai Sánta Csaba is ebbe az alkotói szakaszba jutott. Elégedett lehet, mert bekerült az erdélyi magyar szobrászok nem túl népes elit csapatába, amelynek köszönhetően mind többfelé érezhetjük, hogy újra miénk itt

a tér, hisz munkájuk nyomán nagyjaink bronz- vagy kőmása közvetít onnan számunkra fontos üzeneteket. De kissé frusztráltak is érezheti magát, mert sokkal ritkábban mintázhatja meg azokat a korfüggetlen, ám örökké időszerű, különös kis bronzgroteszkeket, derűs fémalakzatokat, amelyek eddigi sikereit meghozták, hírnevét öregbítették, és bizonyára neki is sok örömet szereztek születésükkor. Hasonló gondolatot egyszer már kifejtettem az egyik határokon túl is elismert mestere, a szintén szovátai Bocskay Vince esetében, akinél még egyértelműbben konkretizálódott a most is taglalt jelenség. Sánta Csabánál viszont az elfoglaltságok körét még tetézi az, hogy az évek folyamán létrehozta jól felszerelt öntőműhelyét, és kitűnő bronzöntő mesterré képezte magát, aki gyakran közvetlen fizikai munkával is hozzájárul szobrászkollégái alkotásainak megvalósításához. Ez is idő- és erőfaló ténykedés, ami szintén elvonhatja saját alkotói elképzelései kivitelezése elől. Ellenben ismeretei az anyagról, annak formálhatóságáról, átlényegítéséről csakis bővíülhetnek, ez pedig mindenképpen előnyös az alkotótevékenységben. A tudást különben Bocskay mellett olyan kiváló szobrásztanároktól szereshette a kolozsvári képzőművészeti egyetem szobrász szakán, mint az erdélyi szobrászat nemrég elhunyt két markáns és nagyra becsült egyénisége, Gergely István és Korondi Jenő. Szakmai ismereteket és hivatástudatot is bőségesen juttattak neki, ezzel azonban már tizenévesen gazdagon felvértezte Szováta és Marosvásárhely. A megyeközpontban a művészeti középiskola és rangos tanári gárdája, szülővárosában Bocskay mellett a művésztelep fiatalokra erőteljesen hatni tudó, ugyancsak nagy karizmájú és alkotó szenvedélyű mesterei, Kusztoz Endre és Kuti Dénes. Ma már persze ő maga és a nyomukba lépő újabb fiatal tehetségek is joggal növelik a Sóvidék művészetének hírét-nevét. Sánta például másfél évtizede eléggé sűrűn itthon és külföldön is megrendezett egyéni kiállításaival és a 80-as évek elejétől számos alkalommal felvállalt csoportos megmérettetéseivel. Kisplasztikáinak válogatását magyarországi és németországi egyéni tárlatokon is bemutatta, a szovátai Teleki Oktatási Központban éppenséggel állandó kiállítást is nyitottak belőle. Rangos csoportos bemutatkozásokon pedig számos romániai kulturális központban, anyaországi, franciaországi, ausztriai galériák közönsége láthatta bronzszobraikat. És művésztelepek is gyarapodtak munkáival, többek közt a marosvásárhelyi Bolyai Alkotótábor, a Gyergyószárhegyi Művésztelep, a Kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdió szimpozionja, a szovátai, a nagyatádi, az Arusha-Tanzánia alkotótábor. Ez egyben azt is jelzi, hogy alkotásai szervesen kapcsolódnak a szűkebb pátriához, de tőlünk jóval távolabbi művészetkedvelő tábornak is szólnak. Művészetének egyik méltatója, a költő György Attila e kisplasztikákról írva, ezt így fogalmazza meg: *„Ha a szobroknak hangjuk lenne, nyelvük és fonetikájuk, nyitott, zengő hangzókkal, sajátos, csupán a mi fülünknek édes és otthonos hanglejtéssel szólalnának meg...Azon a belső nyelven, amelyen Csontváry vagy Szerb Antal szól hozzánk, de*

ugyanúgy ért belőle a gyimesi csángó és a mátyásföldi magyar is.” És továbbá hangsúlyozza, hogy ugyanúgy megértik azok is, akik messzebbre találhatók a magyar kultúrától. Sőt a kései korok emberei is szeretni fogják Sánta különös szobrocskáit. Hogy mégis konkrétan milyenek ezek? Engedtessek meg, hogy e sorok szerzője önmagától idézzon abból a tárlatkrónikából, amelyet Sánta Csaba műveiből 2006 október, novemberében rendeztek a marosvásárhelyi Bernády Házban:

„Bronznépességről beszélek, mert a geometrikus és az organikus formák egybefonódnak ugyan ezeken a kisplasztikákon, de egyértelmű, hogy emberi alakokkal, fogalmakkal, tulajdonságokkal, jelképekkel van dolgunk. Nőkkel és férfiakkal, kettejük közös dolgaival találkozunk a tárlaton. Nász és gyász, születés és elmúlás, kezdet és vég és mindaz, ami közte van, öröm és bánat, dicsőség és gyarlóság, helytállás és öndicsőítés s még ki tudja mi minden tűnik föl a Sánta-féle plasztikai ötletsziporkák kavalkádjában. Ökonomikus, tömondatos megfogalmazásban, ám igen leleményesen, olykor cifrázva is életfás motívumokkal, csigavonalakkal, különleges karcolatokkal, bemélyülő, domborodó díszítőelemekkel. A humort, a groteszket is kellőképpen adagolva, amiért még emberibbek, még kedvesebbek lehetnek ezek a szobrocskák számunkra. Ölekezés, Nász, Bölcső, A menyecske, A király, Az őr, Kehely, Farsang, Kapu, Elmúlás, A kitüntetett... néhány cím a kiállításról, amelyen régebbi és friss munkák keveredve tanúsítják Sánta Csaba inventivitását, s azt a kivételes adottságot, ahogyan ötvözni tudja a primitív népeknél vagy a gyermekeknél jelentkező természetes naivitást és a tudatosan adagolt, tetszetős művességet. Mértani idomok, körök, gömbök, háromszögek s az előszeretettel használt kehelyalakzatok, kitüremkedések és funkcióhordozó hiányok szervesülnek antropomorf formákká e szeretnivaló, furcsa kisplasztikákon, melyek többsége a lehetséges monumentalitást is élénk vetíti.”¹

És mégsem ezek felnagyított, köztéri változatai kerülnek a nagyközönség elé. Bár bizakodni lehet, hogy eljön majd az ő idejük is. Egyelőre múltunk korszakos jelentőségű eseményei s az azokban meghatározó szerepet betöltő kiemelkedő személyiségek, példás életű, szellemükben, tetteikben maradandót nyújtó elődeink, hőseink, halhatatlan előjáróink kívánkoznak piedesztálra. Szobormásuk ihletett megalkotásából Sánta Csaba is egyre gyakrabban kiveheti a részét. Szent László mellszobra Tordaszentlászlón, Szent István mellszobra Hármásfaluban, egész alakos bronzszobra Biharban, Kossuth Lajos egykori marosvásárhelyi szobrának újraalkotott pontos mása Gyergyócsomafalván, a Szent Jobbot őrző Mercurius apát alakja Szentjobbon, Tamási Áron mellszobra Farkaslakán, a Hadiárva emlékmű és Domokos Kázmér bronzszobra Szovátán, az 1848-as emlékmű Csikdánfalván, Jánosy József honvédőrnagy szobormása Oroszhegyen, hosszú a felsorolás, de nem teljes a köztéri művei sora. A művész pedig minden esetben igyekszik a legnagyobb igényességgel igazodni az éppen aktuális feladathoz, beásni magát a

korba, amelyben az ábrázolandó személy élt, alkotott, remélt, s visszaadni személyiségéből a leglényegesebbet, önmagából is annyit nyújtva, hogy a jelen s a jövő embere is értse, érezze a szoborba öntött üzenetet.

Jó periódusában írunk Sánta Csabáról. Környezetvédelmi szoborpályázatra is benevezett, kisplasztikai gyarapításáról se feledkezett meg, öntőműhelye se konghat az ürességtől. Kapuja, ablaka, antennája fiatalosan nyitott ihletadó környezetere és a bajok közt is sok derűt sugárzó nagyvilágra. Ígéretesen bővül az életmű.

Jegyzetek

1. In: *Népújság. Múzsza melléklet*. 2006. november 4.

Harckocsi - 22cm x 30cm x 10cm, bronz, 2007